

ΣΤΙΣ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ συμπληρώθηκαν 78 χρόνια από την υπογραφή στην Άγκυρα του Ελληνοτουρκικού Συμφώνου Φιλίας και Συνεργασίας. Βέβαια δεν είναι εφάμιλλος του έπους του Σαράντα, αλλά η υπενθύμιση της άλλης αυτής 28ης του Οκτώβρη μπορεί να σωφρονίσει το στρατιωτικό κατεστημένο της Άγκυρας που ουσιαστικά εξακολουθεί να κυβερνά τη χώρα, σε μια σύγχρονη έκδοση των σουλτάνων και αγάδων και να αντιληφθούν πλέον οι σύγχρονοι αγάδες ότι δεν μπορούν να παίζουν το παιχνίδι των εθνικιστικών κύκλων και από τις δυο πλευρές του Αιγαίου. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Στις 28 Οκτωβρίου του 1930 μεταξύ του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Κεμάλ Ατατούρκ πραγματοποιήθηκε η ελληνοτουρκική προσέγγιση και υπεγράφη μεταξύ των δυο χωρών Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας. Κατά το επίσημο γεύμα που ακολούθησε την υπογραφή, ο Ελευθέριος Βενιζέλος τόνισε στον Κεμάλ Ατατούρκ την στερεά απόφαση της Ελλάδας, όπως η Τουρκία θεωρεί την Συνθήκη της Λωζάνης σαν ένα οριστικό διακανονισμό μεταξύ των δυο χωρών που καθορίζει με καθαρότητα τα σύνορά τους. Πράγματι, με δεδομένο ότι η Τουρκία είχε παύσει να είναι μια Οθωμανική αυτοκρατορία, αλλά ένα κράτος καθαρώς εθνικό και αφετέρου η Ελλάδα είχε συμπληρώσει την εθνική της ενότητα, η συνεννόηση μεταξύ των δυο χωρών βρήκε πρόσφορο έδαφος.

Ο ΚΕΜΑΛ μετά τη νίκη του το 1922, τότε που ξεριζώθηκαν όλα τα

Απόψεις

Γράφει η Δέσποινα Μπαχά

όνειρα των χριστιανών, πίστεψε πως μπορούσαν να γίνουν ειρηνικές πράξεις. Δέχθηκε έτσι την πρόταση του Βενιζέλου για ανταλλαγή των πληθυσμών, η οποία ήταν σε βάρος του, διότι ήθελε να τελειώνει πλέον η εχθρότητα με μια πραγματική ελληνοτουρκική φιλία. «Όλα αυτά τα έκανα», είπε ο Κεμάλ για τη φιλία του με την Ελλάδα, «διότι η Ελλάδα είχε γί-

νες, που επί αιώνες συνεργάζοντο φιλικά μαζί τους. Ακόμα και στη δημόσια ζωή τους Πρεσβευτές Έλληνες προστάτευαν τα τουρκικά συμφέροντα. Οι Έλληνες ως χριστιανοί, που είχαν τη δύναμη στην Ευρώπη, επέμεναν πάντα για τα συμφέροντα της Τουρκίας. Γι' αυτό από τότε που οι Έλληνες έγιναν κράτος ο Κεμάλ πίστευε ότι μπορούσαν να κρατή-

οποίοι έζησαν επί αιώνες ο ένας παρά το πλευρό του άλλου και εδιδάχθηκαν τοιουτοτρόπως να εννοεί ο ένας τον άλλον, να αλληλοεκτιμώνται και να αλληλοσυμπληρούνται και τέλος το σπουδαίο γεγονός ότι και οι δυο λαοί κατέργησαν τη μοναρχία και υιοθέτησαν τη δημοκρατία». Ο Βενιζέλος εκτιμούσε τον Κεμάλ Ατατούρκ. Μάλιστα το 1930 τον είχε προτείνει για να πάρει το Νόμπελ Ειρήνης. Στους στρατιωτικούς κύκλους της Πατρίδας η ελληνοτουρκική προσέγγιση είχε γίνει αφορμή για διάφορες φήμες, όπως για παράδειγμα θα ελαττωνόταν η πολεμική θωράκιση της χώρας και θα έμπαιναν σε δεύτερη μοίρα οι στρατιωτικές δαπάνες. Και ακόμη, έλεγε η στρατιωτική ηγεσία της Πατρίδας μας, γιατί οι Τούρκοι αποδίδουν τόση σημασία στην ελληνική φιλία και ποθούν, όπως λένε, ειλικρινά τη συνεργασία μας, αφού γνωρίζουμε ότι οι Τούρκοι φίλοι δεν πιάνονται. Τότε, με υπόδειξη του Βενιζέλου, οι Τούρκοι ηγέτες δήλωσαν στον Βενιζέλο πως από εδώ και πέρα θα θεωρούσαν «σαν δικά τους τα βαλκανικά σύνορα της Ελλάδας και δεν θα δέχονταν να παραβιαστούν σε βάρος της Ελλάδας».

Μια Άλλη 28η Οκτωβρίου

νει πλέον κράτος. Δεν της χρειαζόταν οι καθοδηγητές, γι' αυτό και εγώ αποφάσισα να δω την Ελλάδα ως Ελλάδα και όχι ως όργανο των χριστιανών. Και γι' αυτό πιστεύω στην ελληνοτουρκική φιλία. Θα πρέπει εδώ να προσθέσω ότι ο Πατριάρχης της Ορθοδοξίας εγκατεστημένος στην Ινσταμπούλ (Κωνσταντινούπολη) δεν ήταν δυναμική απόφαση της μικρής Ελλάδας, αλλά των ξένων χριστιανών». Και σήμερα υφίσταται το καθεστώς του Πατριαρχείου χωρίς να τολμούν οι Τούρκοι να το θίξουν. Ο Κεμάλ προέτρεπε του Τούρκους να χρωστούν ευγνωμοσύνη στους Έλλη-

σους ότι ελληνικό υπάρχει, για να σταματήσει για πάντα ο πόλεμος μεταξύ τους. «Αυτοί είναι οι λόγοι -είπε ο Κεμάλ -που επιζητώ ειλικρινά την ελληνοτουρκική φιλία».

ΑΜΕΣΩΣ μετά την υπογραφή του Συμφώνου της Άγκυρας ο Βενιζέλος είπε στον Κεμάλ Ατατούρκ: «Τίποτε δεν χωρίζει πλέον τις δυο χώρες. Περισσότερα του ενός δεδομένα μας συνδέουν η γειτονία του Αιγαίου, το οποίο μακράν από του να χωρίζει τις δυο χώρες μας, αποτελεί μέσο διαρκούς επαφής αναμεταξύ μας, μια μακρά εξοικείωση των δυο λαών, οι

Η ΛΑΪΚΗ όμως ρήση «Τούρκο κάνεις φίλο πάρε και ένα ξύλο» βρήκε την πλήρη εφαρμογή της. Ο διάδοχος του Κεμάλ, ο Ισμέτ Ινονού, αγνόησε αυτές τις διαβεβαιώσεις, όταν η Ιταλία, στις 28 Οκτωβρίου 1940, ακριβώς δέκα χρόνια μετά την υπογραφή του Ελληνοτουρκικού Συμφώνου, επετέθη κατά της Ελλάδας.

Η επιστροφή του Καραγκιόζη

Της Μαρίας Κατσουνάκη

φάσεις δεκαετιών, άρα είναι δομικό και θεμελιώδες;

Διέξοδος; Ο διαρκής ύπνος, προτείνει ο Καραγκιόζης. «Αφού κοιμάμαι, βλέπω ότι θέλω», διατείνεται και πέφτει σε βαθιά ροχαλητά για να ονειρευτεί ρέγγα με μπόλινο λάδι. Και όταν ο Χατζηαβάτης παρατηρεί ότι μουρμουρίζει, εκείνος διευκρινίζει:

«Δεν μουρμουρίζω, γουργουρίζω».

Παρακολουθώντας την παράσταση «Ο Μεγαλέξανδρος και ο καταραμένος δράκος», στο θέατρο Βεάκη, οι σκέψεις είναι

πολλές και σύμμικτες. Ο Δήμος Αβδελιώδης, που ευθύνεται για το κείμενο και τη σκηνοθεσία, έχει επιτελέσει, κατ' αρχάς, έναν αισθητικό άθλο: Πήρε ένα λαϊκό θέαμα και του προσέδωσε, χωρίς να χάσει τη λαϊκότητά του, οικουμενικότητα. Οι ηθοποιοί παίζουν με βάση τον κώδικα του Θεάτρου Σκιών (προφίλ, με μάσκες και κίνηση που μιμείται τις χαλαρές αρθρώσεις της χάρτινης φιγούρας), οι φωτισμοί εξπρεσιονιστικοί, τα οπτικά φίλτρα στο βάθος παραπέμπουν σε λαϊκές ζωγραφιές, όπως και τα εμπνευσμένα κοστούμια και σκηνικά. Ο Αβδελιώδης έστησε ένα σταυροδρόμι τεχνών και τεχνικών, εικόνων και μύθων, επανεξετάζοντας αρχέτυπα και παραδόσεις, αφαιρώντας δογματισμούς και καθηλώσεις. Το αποτέλεσμα: Μια σύγχρονη εικονοποιία με αναγνωρίσιμους κώδικες, που δεν αναπαράγει αλλά δημιουργεί εκ νέου τη μαγεία της ανταπάτης, της αφήγησης και της αφαιρέσης. Αυτός, λοιπόν, ο ανεξίτητος και οικείος Καραγκιό-

ζης ήρθε να μας συντροφεύσει και πάλι σε κλονισμένες εποχές. Υστερόβουλος, πονηρός, αντιφατικός, καρπαζοεισπρακτορας, βαθιά πραγματιστής, με περιορισμένα όνειρα και ακόμη πιο περιορισμένα οράματα («θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε»). «Δεν έχει αυταπάτες, δεν είναι ήρωας ούτε συνωμότης», όπως σημειώνει στο πρόγραμμα της παράστασης ο Κ. Γεωργουσόπουλος. «Εμπειρικά προχωρεί και πάλι εμπειρικά επιστρέφει στην καλύβα του. Δεν έχει σύστημα σκέψεων ούτε μέθοδο. Δρα με το ένστικτο της αυτοσυντήρησης. Συλλογίζεται με το χέρι, τη μύτη και την κοιλιά».

Ο Καραγκιόζης «επιστρέφει», λοιπόν. Εστω κι αν δεν μετοίκησε ποτέ, παρ' όλην παρά τις φιλότιμες προσπάθειες αναβίωσης, γέννημα μιας ιστορικά συγκεκριμένης περιόδου. Στη «συνάντησή», στο θέατρο Βεάκη, ανταλλάξαμε χειραψία με αυτόν τον ξυπόλυτο αντιήρωα. Μπορεί από απόσταση, μπορεί εκ του ασφαλούς. Νιώ-

σαμε όμως την ανάσα του, κατανοήσαμε την (όχι πλέον και τόσο γκροτέσκα) απελπισία του, είδαμε με συμπάθεια την καταφυγή του στον ύπνο (!). Η ετοιμόρροπη παράγχα του, αριστερά της σκηνής, δεν είχε εθνικά χαρακτηριστικά. Ήταν οικουμενική. Θα μπορούσε να στηθεί οπουδήποτε.

Ποια σάτιρα θα άρμοζε στους καιρούς μας; Στη δυσθυμία, στον φόβο, στην αγωνία, στον θυμό, στη βαθύτατη μελαγχολία, στην απαξίωση προσώπων, στην κατέρρευση αξιών και συστημάτων. Αφθονο, δυστυχώς, και διαρκώς ανατροφοδοτούμενο το «υλικό». Προσφέρεται, άραγε, για εξωστρεφή σχολιασμό ή για περισυλλογή, αναδίπλωση και αναστοχασμό; «Σε περιόδους κρίσης η σάτιρα ανθεί», λέει ο κανόνας. Είναι όμως έτσι; Πρόκειται για μια ακόμη εξααιρετικά, έστω, δύσβατη στιγμή της διεθνούς οικονομίας και πολιτικής ή είμαστε μπροστά σε ένα φαινόμενο που «συννοηρίζει» συμπεριφορές και απο-

